

לאחר שאמר רב הונא 'או כסף או מיטב' שצריך לשלם הניזק, מביאה הגמרא עוד שמועה בשם רב הונא שעוסקת בהוצאה כספית, וכך לשון הגמרא (שם ט.):

א"ר זירא אמר רב הונא: במצוה - עד שלישי.

כלומר, הוצאה כספית על מצוה צריכה להיות עד שלישי, וכך מבארת הגמרא (שם):

מאי שלישי? אילמא שלישי ביתו, אלא מעתה, אי איתרמי ליה תלתא מצותא, ליתיב לכוליה ביתא? אלא אמר ר' זירא: בהידור מצוה - עד שלישי במצוה. בעי רב אשי: שלישי מלגיו או שלישי מלבר? תיקו.

כלומר, צריך אדם להדר במצוה עד שלישי בשווי שלה, הגמרא מבררת האם שלישי מבחוץ או מבפנים. כלומר אם המצווה היא שש זוזים אזי שלישי מבפנים הוא עוד שתיים (שמונה סה"כ), ואם השלישי מבחוץ אזי צריך להוסיף שלוש (סה"כ תשע). הגמרא איננה מכריעה ונשארת בתיקו.

הגמרא מוסיפה שבא"י יש גישה שונה לגבי הוצאה למצוות, וכך מובא שם (ט):

במערבא אמרי משמיה דרבי זירא: עד שלישי משלו, מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא.

עד שלישי מהידור במצווה היא של האדם, ואם יתן יותר אזי הוא משל בורא עולם ע"כ יראה פירותיו גם בעוה"ז. נראה שיש הבדל בין בבלי לארץ ישראל ביחס למצווה, בבבלי יש להוציא עד שלישי, ובא"י ההוצאה עד שלישי היא רק כפתיחה להוצאה יותר משמעותית.

בירושלמי במסכת פאה מובא דיון מעמיק בנידון, וכך לשון הירושלמי (פ"א ה"א):

רב חביבא בשם רבנן דתמן מהו נְשְׁלִישׁ? לְדָמִים! הִיךְ עֲבִידָא? לְקַח אֶדָם מִצֵּה וְרָאָה אַחֲרַת נְאָה הַיִּמְנָה עַד כְּמָה מְטָרְחִין עֲלָיו? עַד נְשְׁלִישׁ. תְּנִי ר' יִשְׁמַעֵאל (שמות טו, ב) זֶה אֱלִי וְאֶנְהוּ. וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאֶדָם לְנוֹת אֶת בּוֹרְאוֹ? אֵלָּא, אֲנִי אֶתְנָה אֲנִי לְפָנָיו בְּמִצְוֹת. אֶעֱשֶׂה לְפָנָיו לִלְבַּב נְאָה, סוּבָה נְאָה, שׁוֹפֵר נְאָה, צִיצִית נְאָה, תְּפִילִין נְאִין.

ומבאר העלי תמר את ההבדל בין הבבלי לירושלמי, וזה לשונו (שם ד"ה לקח):

ולפי דרכנו למדנו שלא רק בתחלת קניית המצוה אלא אף כשלקח כבר המצוה וראה אחרת נאה הימנה יש מצוה להוסיף עד שלישי ושכרו בצידו, ואכן בעצם ההלכה יש חידוש בירושלמי שכן לפי הבבלי מבואר רק בתחלת המצוה עד שלישי ואלו הירושלמי אף אם כבר לקח המצוה צריך להחליף ולקנות אחר עד שלישי ולא ראיתי להפוסקים שמביאים זה.

בתלמוד הבבלי כל הדיון הוא רק לפני קניית המצוה, אך בירושלמי מדובר גם לאחר שקנה מצוה והוא יכול להדר בה עוד.

ונראה לענ"ד שיש יחס שונה אל המצוה בין בארץ ישראל לחוץ לארץ. הרמב"ן (ויקרא יח, כה) מבאר שהמצוות בחוץ לארץ הם נעשות אך ורק כדי שלא נשכח את קיום המצוות בארץ הקודש. כלומר, המצוות הן כרשימה שצריך לעזות ולזכור אותן, קיום המצוות כחובות.

אך בארץ ישראל המצוות נעשות כהופעה של חיים עוצמתית, כי שם ציוה ה' את הברכה. ובאמת אפשר לראות שכל עשיית המצוות הירושלמי מצריכה ברכה, משום שכל הדרך של המצווה יש בה טעם של חיי התורה בעצמה. ולכן בתורה שבחו"ל כל היחס הוא לפני קניית המצוה, אך לאחר מכן אין צורך לקנות מצוה אחרת.

אך בארץ ישראל המצוות כחיים, ע"כ כל מפגש מחדש גם לאחר קניית המצוות אם יש לו אפשרות להדר (ל' חיזור) אזי ינסה להשיג עוד חיבור וקישור ע"י המצוה.

ע"כ נראה שבארץ ישראל היו אומרים משמו של רבי זירא, שבתחילה עד שלישי, אך זה לא נגמר בהתחלה. אלא כל מפגש ומפגש מחדש עם הידור במצוה מוצא באדם את הנוכחות האלוקית. ולכן אותה הוצאה היא מה' יתברך.

אולי הקשר בין המסכתות לנידון, בבבלי הידור מצוה מופיע בבא קמא לאחר עיסוק בהוצאות שונות, מזיק, בעל חוב כתובה ועוד. ולכן מוסיפה הגמרא הוצאה נוספת. אך בירושלמי יש התייחסות עליונה בהוצאה על המצוות, ולכן היא מופיעה במסכת שעוסקת בפאה כחלק ממתנות העניים (שמסכת פאה בעצמה מסמלת את הנצחיות שיש לעם ישראל בפעולה של המצוות בין שיש להם שיעור, ובין מצוות כפאה שאין להם שיעור וסוף לעולם).